קרובים ונתרחקו הוו. שמתה אחותם אשת מר עוקבא: נקבא דקירא אידבקי בכו. נקב של שעוה נדבקתי בכם בתמיה. כלומר איני דבוק בכם כלל אלא אתון לא ליתיתון דינא: **מיום ראשון ואילך.** בטלה שושביות וכשר להעיד: **והוא לא אויב לו יעידנו.** דהאי והוא אעד קאי דמעיד שהוא חייב גלות והעד לא אויב לו לרוצח דאי כרוצח הא כתיב (דברים ד) והוא לא שונא לו וקראי אחריני טוענא: **ולא מבקש רעתו ידיענו.** דסמיך ליה ושפטו העדה וקאמר ר' יהודה דהאי לא מבקש רעתו אשופטים קאי. ולשון זה מצאתי בברייתא דסיפרי ולא בסיפרי

שלנו והוא לא אויב לו העד ולא מבקש רעתו השופט: **חד לדיין.** דבדיין מודו רבנן דשונא לא יהון דלא מצי חזי ליה זכותא: **ואידך.** לפסול בדין אחד שני דיינין שונאין זה את זה: **מתני' מאיימין עליהם.** מפרש בגמרא: **הוא אמר לי.** הלוה אמר לי: **לא אמר כלום.** דעניך איניש דאמר פלוני נושה בי כדי שלא יחזיקוהו עשיר: **הודה לו.** שהיו שניהם בפניהם להודות נתכוון להיות לו עדים בדבר: **שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי.** דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות: **אפילו שנים מחייבין לו מוכין והשלישי אומר איני יודע יוסיפו הדיינין.** ואע"ג דאי הוה פליג עלייהו הוי בטל במיעוטא כי אמר איני יודע הוי כמי שלא יש בדין ונמצא הדין בשנים ואנן תלתא בעינן: **מכניסין אותן.** לבעלי דיינין. וגמרא [ג.] פריך הא לא אפקינהו: **גמ' היכי א"ל.** לעדים כשמאיימין עליהם: **נשיאים ורוח וגשם וגו'.** בשביל שמתהלל במתת שקר דהיינו מעידי שקר גשמים נעצרים ואפילו כשהשמים מתקשרים בעבים ורוח להוריד גשמים אין הגשם בא: **אמר רבא.** מאי איכפת להו אם לא ירדו גשמים אמרי בלבם משל הדיוט שב שני הוה כפנא ואבבא אומנא חליף על פתח מי שיודע אומנות ובעל מלאכה לא עבר הרעב: **מפץ וחרב וגו' איש עונה וגו'.** בעון עדות שקר דבר בא ויתיירלו שלא יאמרו: **אאוגרייהו זילי.** השוכרים אותם מבזיה אותם וקלים הם בעיניו: **והושיבו שנים אנשים בני בליעל.** גבי נבות היזרעאלי כתיב שיועצי המלך היו יועצים לשוכרם והיו קורין אותם בני בליעל: **כפנינו.** משמע שעשאוהו עדים(ה): **פטור.** ואע"פ ששמעו עדים אתמול שהודה לו הומיל ולא אמר אתם עדיי: **משטה אני בך.** שוחק הייתי בך בשביל שהיית שואלני מה שלא היה: **הכמין.** הכניא כמו ואדע לו (דברים יט) ויכמון ליה: **ואין טוענין למסית.** המסית חביריו לעבודת כוכבים אין טוענין אותו ב"ד בשביל טענת זכות אלא אם כן טוענה הוא: **ואם לא טען.** משטה הייתי בך כשהודיתי אלא אמר לא אתן לך הבא עדים שהלוית לי אין טוענין בשביל אלא אומרין לו אחרי שהודיתה לך שלם: **וכדיני נפשות.** אם יש טענת זכות והוא אינו יודע לטעון טוענין לו: **לפי שלא טען.** הנחש לא טען הקב"ה בשבילו: **ולא תגעו בו.** הקב"ה לא הזהירם על הנגיעה ומתוך תוספת גירעו שהחף הנחש את חוה על האילן עד שנגעה בו אמר לה רמי שאין מיתה על הנגיעה אף על

דברי הרב ודברי התלמיד. ול"ת אם כן כל מסית יפטר עצמו באותה טענה ויש לומר דדוקא נחש שלא נצטוה שלא להסית ולא נענש אלא לפי שבאת תקלה על ידו אבל מסית שנצטוה שלא להסית נמצא כשמסית עובר:

קרובים ונתרחקו הוו אתו לקמיה לדינא אמר להו פסילנא לכו לדינא אמרו ליה מאי דעתיך כר' יהודה אנן [ב]מייתינן איגרתא ממערבא דאין הלכה כרבי יהודה אמר להו אטו בקבא דקירא אידבקנא בכו דלא קאמינא פסילנא לכו לדינא אלא משום דלא צייתיתו דינא: **אוהב זה שושבינו** וכו': וכמה

כך

אמר ר' אבא אמר רבי ירמיה אמר רב כל שבעת ימי המשתה ורבנן משמיה דרבא אמרי אפילו מיום ראשון ואילך: השונא כל שלא דבר כו': ת"ר [1]והוא לא אויב לו יעידנו [2]ולא מבקש רעתו ידיענו אשכחן שונא אוהב מנלן קרי ביה הכי והוא לא אויב לו ולא אוהב לו יעידנו ולא מבקש רעתו ולא טובתו ידיענו מידי אוהב כתיב אלא סברא הוא אויב מאי טעמא משום דמרחקא דעתיה אוהב נמי מקרבא דעתיה ורבנן האי לא אויב לו ולא מבקש רעתו מאי דרשי ביה חד [3]לדיין אידך כדתניא אמר רבי יוסי ברבי יהודה והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו [4]מכאן לשני תלמידי חכמים ששונאין זה את זה שאין יושבין בדין כאחד: **מתני'** [5]כיצד בודקים את העדים היו מכניסין אותן לחדר ומאיימין עליהן ומוציאין [6]את כל האדם לחוץ ומשיירין את הגדול שבהן ואומרים לו אמור היאך אתה יודע שזה חייב לזה [7]אם אמר הוא אמר [8]לי שאני חייב לו איש פלוני אמר לי שהוא חייב לו לא אמר כלום [9]עד שיאמר בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים זוז [10]ואחר כך מכניסין את השני ובודקין אותו אם נמצאו דבריהן מכוונין נושאין ונותנין בדבר [11]שנים [12]אומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי שנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי חייב אחד אומר חייב ואחד אומר זכאי [13]אפילו שנים מזכין או שנים מחייבין ואחד אומר איני יודע יוסיפו הדיינין [14]גמרו את הדבר היו מכניסין אותן [15]הגדול שבדיינין אומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב [16]ומניין [17]לכשיצא לא יאמר אני מזכה וחבירי מחייבים אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי על זה נאמר [18](2לא תלך רכיל בעמך ואומר) **גמ'** [א] 3הולך רכיל מגלה סוד: **היכי אמרי'** להו אמר רב יהודה [19]הכי אמרינן להו 4נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר אמר [20](ליה) רבא יכלי למימר שב שני הוה כפנא ואבבא אומנא לא חליף אלא אמר רבא 'אמרינן להו 5מפץ [21] וחרב וחץ שנון איש עונה ברעהו עד שקר אמר [22](ליה) רב אשי יכלי למימר שב שני [23]הוה מותנא ואיניש בלא שניה לא שכיב אלא אמר רב אשי אמר לי נתן בר מר זוטרא [24]אמרינן להו סהדי שקרי אאוגרייהו זילי דכתיב [25]והושיבו שנים אנשים בני בליעל נגדו ויעידוהו לאמר ברכת אלהים ומלך: אם אמר הוא אמר לי כו' עד שיאמרו בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים זוז: מסייע ליה לרב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב [26]צריך שיאמר אתם עדיי איתמר נמי א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן [27] (בּמנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי אמר משטה אני בך פטור) תניא נמי הכי מנה לי בידך אמר לו הן למחר אמר לו תנהו לי אמר לו משטה אני בך פטור ולא עוד אלא [28]אפילו הכמין לו עדים אחורי גדר ואמר לו מנה לי בידך אמר לו הן רצונך שתודה בפני פלוני ופלוני אמר לו מתיירא אני שמא תכפיני לדין למחר אמר לו תניהו לי אמר לו משטה אני בך פטור ואין טוענין למסית מסית מאן דכר שמיה חסורי מיחסרא והכי קתני [29]אם לא טען אין טוענין לו [30]ובדיני נפשות אע"ג דלא טען טוענין לו [31]ואין טוענין למסית מאי שנא מסית אמר ר' חמא בר חנינא מפירקיה דרבי חייא בר אבא שמיע לי שאני מסית [32]דרחמנא אמר [33]לא תחמול ולא תכסה עליו אמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן מניין שאין טוענין למסית מנחש הקדמוני דא"ר שמלאי הרבה טענות היה לו לנחש לטעון ולא טען ומפני מה לא טען לו הקב"ה לפי שלא טען הוא מאי הוה ליה למימר דברי [34]הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעין דברי הרב שומעין אמר חזקיה מניין שכל המוסיף גורע שנאמר [35]אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו רב משרשיא אמר מהכא [36]אמתים וחצי ארכו רב אשי אמר [37]עשתי עשרה יריעות אמר אביי לא שנו אלא דאמר משטה אני בך אבל אמר לא

אמתים. דל אל"ף מהכא קרי ביה [38]אמתים הוי אמתי מאות אמה. כל אותיות שבתורה הנרתם ככתיבתם כמו ועשית ואמרת כאלו כתובה בה"א וכן אתה חסר כמו אותה[39] אלא: **עשתי עשרה.** דל עי"ן מהכא הוו להו שתים עשרה: לא

סה א מיי' פכ"ג מהל' סנהדרין הלכה ו סמג לאוין רח טוש"ע ח"מ סי' ז סעיף ז:
סו ב מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף ח:
סז ג מיי' פי"ז מהלכות עדות הלכה ב סמג לאוין ריז טוש"ע ח"מ סימן כח סעיף ט:
סח ד מיי' פ"ו מהל' טוען ונטען הל' ג [ופי"ז מהל' עדות הל"ד] טוש"ע ח"מ סימן פח סעיף ח:
סט ה מיי' פי"ז מהל' עדות הלכה ב סמג לאוין ריז טוש"ע ח"מ סי' כח סעיף ט:
ע ו מיי' פ"ח מהלכות סנהדרין הל' ב סמג עשין לח טוש"ע ח"מ סימן יח סעיף ח:
עא ז ח מיי' פכ"ב מהל' סנהדרין הלכה ז ט סמג שם טוש"ע ח"מ סי' יט סעיף ח:
עב ט י כ מיי' פי"ז מהל' עדות הל' ב סמג לאוין ריז טוש"ע ח"מ סי' כח סעיף ז:
עג ל מיי' שם הלכה ח [והל' ד] טוש"ע שם סי' פח ס"ז:
עד מ מיי' פ"ו מהלכות טוען ונטען הל' ו סמג עשין לה טוש"ע שם ס"ח:
עה נ מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף יא:
עו ס מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ג:
עז ע [מיי' פ"י מהלכות סנהדרין הלכה ח]:
עח פ מיי' פי"ח שם הלכה ה:

מוסף רש"י

הוא אמר לי שאני חייב לו. אבל לא בפני התובע אמר כן, לא הוא הולאה (לקמן לז:). איש פלוני אמר לי. שזה חייב לזה, שהוא לאה בהלואה, הייו עד מפי עד (שם). ואחד אומר איני יודע יוסיפו הדיינין. דהוה ליה כמאן דלא הוה התם ואיתמכה דתרי הוא דהוי ואנן בעינן מעיקרא תלתא, דאי נמי גמר דינא בתרי דהוי ריבא שפיר דמי (לעיל ה:).

רבינו חננאל

כל המוסיף גורע עשתי עשרה אוסיף ע' ופחת אמה:

תורה אור השלם

1. אוֹ בִכֹּל אֲבֶן אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ בִּלְא רֹאוֹת וּנְפַל עָלָיו וָמֵת וְהוּא לֹא אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מְבַקֵּשׁ רָעָתוֹ:
במדבר לה כג
2. לֹא תֵלֵךְ רָכִיל בְּעַמֶּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט טז
3. הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלֶּה סוֹד וְנֶאֱמַן רוּחַ מְכַסֵּה דָּבָר:
משלי יא יג
4. נְשִׂיאִים וְרוּחַ וְגֶשֶׁם אֵין אִישׁ מִתְהַלֵּל בְּמַתַּת שָׁקֶר: משלי כה יד
5. מַפִּיץ וְחֶרֶב וְחֵץ שָׁנוּן אִישׁ עָנֶה בְרֵעֵהוּ עֵד שָׁקֶר: משלי כה יח
6. וְהוֹשִׁיבוּ שְׁנַיִם אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיָּעַל נֶגְדּוֹ וְיָעִדֻהוּ לֵאמֹר בֵּרַכְתָּ אֱלֹהִים וּמֶלֶךְ וְהוֹצִיאֻהוּ וְסָקְלֻהוּ וָיָמֹת: מלכים א כא י
7. לֹא תֹאבֶה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו וְלֹא תָחוּס עֵינְךָ עָלָיו וְלֹא תַחְמֹל וְלֹא תְכַסֶּה עָלָיו:
דברים יג ט
8. וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְּעוּ בּוֹ פֶּן תְּמֻתוּן:
בראשית ג ג
9. וַעֲשׂוּ אֲרֹן עֲצֵי שִׁטִּים אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי קֹמָתוֹ: שמות כה י
10. וְעָשִׂיתָ יְרִיעֹת עִזִּים לְאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן עֶשְׂתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם: שמות כו ז

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה כפנינו וכו' עדים מדלא קתני שמענו שהודה לו הס"ד:

הגהות הגר"א

[א] במתני' (ואומר הולך לכיל מגלה סוד) תפ"מ:

כך אדם עשוי שלא להשביע את בניו. והא דאמר בגט פשוט (ב"ב דף קעה. ושם) שכיב מרע שהודה אע"ל אתם עדיי משום דאין אדם משטה בשעת מיתה ואמאי לא אמרינן כדאמר הכא שלא להשביע את בניו וי"ל דהתם מיירי שאבעוהו והודה דלא שייך טענה שלא להשביע אלא טענת משטה ואע"ג דאמרינן לעיל דטענת משטה לא טעניגן ליה לבניו טעניגן כדאשמע התם דאי נאו דאין אדם משטה בשעת מיתה טעניגן ליה וטענת שלא להשביע אפי' לדידיה טעניגן כמו שטען רב נחמן להוה גברא:

הודה בפני ב' וקנו מידו כותבין. ואע"ג דלא אמר כתבו משום דאתם קיגן לכתיבה עומד כדפ"ה מיהו אם רצה לחזור חוזר כדאמר בפ' המוכר את הספינה (שם דף עז. ושם) זכו בשדה זו לפלוני וכתבו את השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה והא דאמר בפ' אע"פ (כתובות דף נה.) אמר לעדים כתבו וחתמו והבו ליה קנו מייה לא צריך לאימלוכי לאו דוקא כתובו דה"ה אע"ג דלא אמר כתובו והאי דקאמר כתובו משום סיפא נקטי' דהיכא דלא קנו מייה אף ע"ג דאמר כתובו צריך לאימלוכי והא דקאמר קנו מייה לא צריך לאימלוכי ביה לאו משום שאינו יכול לחזור בשטר אלא מסתמא כל כמה דלא הדר ביה רוצה הוא שיכתבו תדע דהא לא קנו מייה פשיטא דמלי הדר ביה ואיכא למ"ד א"ל לאימלוכי ביה וא"ת כיון דאינו חוזר בשדה מ"ט חוזר בשטר אי שטר מתנה הוא מאי נ"מ ואי שטר מכר הוא ומשום משעבדי הא אמרינן בחזקת הנמיס (ב"ב דף מא:) המוכר את שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים וי"ל דלא ניחא ליה דליפסו שטרא עילויה דקלא אית בהו וחיילי נכסיה כסבורים שהן שטרי חוב והא דאמר בהגוזל קמא (ב"ק דף לח.) גבי השורף שטרו של חבירו דאי איכא שדי דידעי מאי כתב ביה ליכתוב שטרא אחריני התם שאני שכבר היה לו שטר דאין לו להפסיד כמו: **מר** בר רב אשי **אמר** בו'. בשבועות (דף מא. ושם) פירש הריב"ן בשם ע"רש"י ובשם רבינו גרשון דהלכה כמר בר רב אשי במיפך שבועה ומודיתא. מודיתא הן דהכא מיפך שבועה דפרק שבועת הדיינים (שם) דאפילו בדאורייתא מהפכינן וכן רב האי פסק כמותו במיפך שבועה והביא ראיה מדאמר התם האי מאן דמפיק שטרא על חבריה ואמר ליה אידך אישתבע לי דלא פרעתיך דאמרי' ליה אישתבע ליה ולא דמי כלל דהתם לא רמיא עליה שבועה דאורייתא ובסדר תנאים ואמוראים (סימן ל"ח) כתוב דבכולי הש"ס הלכתא כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה ומודיתא וכן פסק בה"ג דאין הלכה כמותו במיפך שבועה ובערוך פסק וכן בתשובת הגאונים דלא מהפכינן בשבועה דאורייתא ור"ח פסק כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה ומיזרי דפרק בהמה המקשה (חולין דף עו: ושם) ונתן עליו סימן כולו הפך לבן: ודילמא

לספרי דרבא וידעי ההיא אודיתא דהוה כתב ביה דוכרן פיתגמי

לא היו דברים מעולם הוחזק כפרן [6] (אמר) רב פפא בריה דרב אחא בר אדא הכי אמרינן משמיה דרבא [7] כל מילי דכדי לא דכירי אינשי ההוא דאכמין ליה עדים לחבריה בכילתיה אמר ליה מנה לי בידך אמר ליה הן אמר עירי ושכבי ליהוו עלך סהדי א"ל לא אמר רב כהנא הא אמר ליה לא ההוא דאכמין עדים בקיברא לחבריה א"ל מנה לי בידך אמר ליה הן חיי ומיתי ליהוו עלך סהדי אמר ליה לא א"ר [8] שמעון הא א"ל לא אמר רבינא ואיתימא רב פפא שמע מינה מהא הא דאמר רב יהודה אמר רב צריך שיאמר אתם עדיי [9] לא שנא כי אמר לוה ולא שנא כי אמר מלוה ושתיק לוה טעמא דאמר לוה לא אבל אי שתיק הכי נמי ההוא דהוה קרו ליה קב רשו אמר מאן מסיק בי אלא פלוני ופלוני אתו תבעוהו לדינא קמיה דרב נחמן א"ר נחמן [10] אדם עשוי שלא להשביע את עצמו ההוא דהוו קרו ליה עכברא דשכיב אדינרי כי קא שכיב אמר פלניא ופלניא מסקו בי זוזי בתר דשכיב אתו תבעינהו ליורשין אתו לקמיה דר' ישמעאל ברבי יוסי אמר להו כי אמרי' אדם עשוי שלא להשביע את עצמו הני מילי מחיים אבל לאחר מיתה לא פרעו פלגא תבעינהו לדינא לאידך פלגא אתו לקמיה דרבי חייא אמר להו כשם שאדם עשוי שלא להשביע את עצמו [11] כך אדם עשוי שלא להשביע את בניו אמרו ליה ניזיל וניהדר אמר להו [12] כבר הורה זקן הודה [13] בפני שנים וקנו מידו כותבין ואם לאו אין כותבין בפני שלשה ולא קנו מידו רב [14] (אמי) אמר כותבין ורב אסי אמר [15] אין כותבין הוה עובדא וחש לה [16] רב להא דרב אסי אמר רב אדא בר אהבה הא אודיתא זימנין כתבינן וזימנין לא כתבינן כניפי ויתבי לא כתבינן כנפינהו איהו כתבינן רבא אמר אפילו כנפינהו איהו לא כתבינן עד דאמר להו הוו עלי דייני מר בר רב אשי אמר [17] אפילו אמר הוו עלי דייני לא כתבינן עד דקבעי דוכתא ושלחי ומזמני ליה לבי דינא [18] הודה במטלטלי וקנו מידו כותבין ואם לאו אין כותבין במקרקעי ולא קנו מידו מאי אמימר אמר אין כותבין מר זוטרא אמר כותבין [19] והלכתא כותבין רבינא איקלע לדמהריא א"ל רב דימי בר רב הונא מדמהריא לרבינא מטלטלי ואיתנהו בעינייהו מאי אמר ליה כמקרקעי דמו רב אשי אמר [20] כיון דמחסרי גוביינא לא ההיא אודיתא דלא הוה כתוב בה אמר לנא כתבו וחתמו והבו ליה אביי ורבא דאמרי תרוייהו [21] היינו דריש לקיש דאמר ריש לקיש [22] חזקה אין [23] העדים חותמין על השטר אא"כ נעשה גדול מתקיף לה רב פפי ואיתימא רב הונא בריה דרב יהושע [24] מי איכא מידי דאנן לא ידעינן וספרי דבי דינא ידעי שאילנהו לספרי דאביי וידעי אודיתא דהוה כתב ביה דוכרן פיתגמי

וכל

לא היו דברים. לא הודיתי לך. והרי עדים ששמעו: **הוחזק כפרן.** ואינו נאמן עליו בשבועה: **כל מילי דכדי לא דכירי אינשי.** של חנם כלומר הואיל ואותה הודאה דברי רוח היו שהשטה בו לא דכירי אינשי ושכח אותה הודאה: **כילתא.** ירושה הפרוסה סביבות המטה: **עירי ושכבי ליהוו עלך סהדי.** רוצה אתה שיהו כל השומעין מעידין בין ניעורין בין ישינים שהיה מכיר זה בו שלא יודה בפני עדים אמר בלבו שמא יהא סבור שכולם ישנים ויאמר הן: **קב רשו.** מלא קב שטרות יש עליו: **מאן מסיק בי.** למי אני חייב לוס: **אדם עשוי.** לומר לברייות חייב אני מעות לפלוני להתרחק מעין הרע: **שלא להשביע.** שלא לירלות שבע מממון: **עכברא דשכיב אדינרי.** עשיר שלא נהנה מממונו כעכבר זה שסוכב על דינרי זהב ואינו נהנה מהן: **ניזול וניהדר.** נשאל החלי שקיבלנו: **כבר הורה זקן.** ר' ישמעאל שקיבלתם על פיו ולא אחלוק על מה שעשה: **וקנו מידו.** כותבין שטר הודאה ואע"פ שלא אמר כתבו דסתם קנין לכתיבה עומד: **ואם לאו אין כותבין.** ואע"ג דאמר להו אתם עדיי וחייב נשלם לו אפילו הכי ניחא ליה מלוה על פה ממלוה בשטר: **שלשה.** עשרה בית דין והפקידון הפקר ויכולין לשנותו לעשות מלוה בשטר ולהיות במקום הלוה לעשות שליח לכותבה: **אודיתא.** שטר הודאה בפני שלשה שלא קנו מידו: **כניפי ויתבי.** שלשה שהיו יושבין ובא והודה לו בפניהם הואיל ולא זימנום וקיבלום לכך לא נעשו ב"ד אלא עדים דדילמא אי לא הוו אלא מרי הוה מודי ליה קמייהו ולא הוה מהדר אמר ב"ד: **כנפינהו איהו כתבינן.** דמדכניף תלתא דעתיה אבי דינא: **דקבעי דוכתא.** כדרך הדיינין: **ושלחו.** שליח בשמייהו לנוה למיתי קמייהו לדינא ואודוי והואיל ועומד בדין נעשית כמלוה בשטר שגלויה לכל הלכך כתבינן: **במקרקעי.** קרקע שהיה לאוכן מוחזק בה והודה לשמעון שהיא שלו: **כותבין.** הא כיון דאודי ליה לידיה הוא ולא מיחסרה גוביינא דבשלמא מטלטלי מלוה להוצאה ניתנה וחוב בעלמא הוא ומלוה על פה ליעא ממלוה בשטר ולא ניחא ליה לאלומה אבל הכא גלוי מילתא בעלמא הוא: **לדימסריא.** שם מקום: **איתנהו בעינייהו.** בשעת הודאה: **מאי.** מי אמרינן כיון דלבורין ומוחמין ואודי ליה כל היכא דאיתנהו לידיה הוו או דילמא כיון דמלוה להוצאה ניתנה שמא יוציאה ולא ניחא ליה למיהוי שטרא עילויה והודאה בפני שני עדים קאמר: **הויא אודיתא.** שניים חתומים עליה: **נעשה גדול.** המוכר דקיימא לן (ב"ב דף קנו.) ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן עשרים. הכא נמי כיון דשניים לא מצי כתבי אלא ברשותו ודאי איהו אמר להו: **דאנן לא ידעינן.** כלומר יש דיינין הרבה שאין בקיאין בהלכה זו שאמרנו דשניים שלא קנו מידו אין כותבין: **דוכרן פיתגמי.** לא היה כתוב בה זכרון עדות בלשון עדים אלא בלשון זכרון דברים והוא לשון דיינין:

וכל

עין משפט נר מצוה

עמ א מיי' פ"ו מהל' טוען ונטען הל' ו סמג עשין לה טוש"ע מ"מ סי' פא סעיף א ופעיף כא:

פ ב מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ו ופעיף יג:

פא ג ד מיי' וסמג שם טוש"ע מ"מ שם סעיף יד:

פב ה ו ז מיי' פ"ו מהל' טוען הל' כ ג סמג עשין לה טוש"ע מ"מ סי' לט סעיף ז:

פג ח ט י מיי' שם הל' ג

פד כ מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעי' יח:

פה ל מיי' פכ"ט מהל' מכירה הלכה טז ופכ"ד מהל' מלוה הל' ה סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' רלה סעיף יג בהג"ה ופ' מו סעיף לח:

רבינו חננאל

ההוא דאכמין סהדי בכילתא א"ל מנה לי בידך א"ל אין עירי ושכבי ליהוו עלך סהדי א"ל לאו אמר רב כהנא האמר לאו. ההוא דאכמין סהדי בקברא א"ל מנה לי בידך א"ל אין חיי ומיתו ליהוו עלך סהדי א"ל לא אמר ריש לקיש האמר ליה לאו. אמר רבינא הא דק"ל וצריך שיאמר אתם עדי לא שנא אמר (מלוה) [לוה] ול"ש אמר (לוה) [מלוה] ושתיק ליה שפיר דמי וסהדותא מעלייתא היא דהני משום דאמרו ליה לאו אמרינן אינה עדות שהרי חזר בו הא אשתיק שפיר דמי: **ירושלמי** חד בר נש אצוות לחבריה בסעודתא גו אריסטון א"ל הב לי כך וכך דאת חייב לי א"ל [אין] בתר דקמון א"ל לינא חייב לך כלום והא אית לי סהדי דאודית לי א"ל לא אודיתי לך אלא בגין דלא מיערבב מגיסתך. אתא קומי ר' אמי אמר הדא היא דאמר ר' יוחנן המכמין עדים אחורי הגדר לא עשה כלום: **ההוא** דהוה קרו ליה קב רשו אמר מאן מסיק בי אלא פלוני ופלוני תבעוה קמי דרב נחמן אמר רב נחמן אדם עשוי שלא להשביע את עצמו: **ההוא** דהוו קרו ליה עכברא דשכיב אדינרי כי קא שכיב אמר פלוני ופלוני מסקו בי תבעו ליורשין קמי ר' ישמעאל אמר להו זילו פרעוהו דלא אמרינן אדם עשוי שלא להשביע עצמו לאחר מיתה. פרעו פלגא. אתו קמי ר' חייא אמר כשם שאדם עשוי שלא להשביע עצמו בחייו אף כך לאחר מיתה אמרו ליה נהדר אמר להו כבר הורה זקן שמעינן מינה דכל מלתא דליתא בהדיא כי האי גוונא אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות מה שעשה עשוי: הודה לו

מסורת הש"ס

ו) [ע"ל אמר ליה וכ"ל בשאלתות פ' ויקהל סי' ס"מן], ב) [ע"ל ר"פ בן נקיפין], ג) [ב"ב קעד:], ד) [לעיל כד. שבת לא. יבמות קה:], ה) [בר"ף ובכ"מ ליתא וכן מוכרח], ו) קידושין מה: מגילה ה., ז) כתובות יט. ב"ב קנה., ח) [ב"ב קלו.], ט) [מחולין עו: כתב רש"י וכמר בר רב אמי קי"ל בכל דוכתא בר מתודיתא ומיפך שבועה וכ"כ תוס' בשם רש"י ובשבועות מא. כתבו תוספות ד"ה ולמר מו' ריב"ן בשם הקונטרס וע"ע תוספות יומא פג. ד"ה מר ובכתובות פד: ד"ה והוא ודף לו. ד"ה אלמנה ובחולין עו: ד"ה מרן],

---

מוסף רש"י

אלא אם כן נעשה גדול. כל מעשה השטר כגדולים, הלוקח והמוכר (כתובות יט:) ונותן ומקבל ועדים כולם גדולים וכשריים (רשב"ם ב"ב קנה.).

רבינו חננאל (המשך)

בפני שנים וקנו מידו כותבין דסתם קנין לכתיבה עומד ולא צריכין לאימלוכי ביה הודה בפני ג' ולא קנו מידו. רב אמר כותבין רב אסי אמר אין כותבין הוה עובדא וחש לה רב להא דרב אסי ולא כתבי עד דממלכי ביה וקי"ל כוותיה. אמר רב הא אודיתא הוו כניפי ויתבי ואתא ואודי ליה קמייהו לא כתבי אבל אי כניף ואייתי איהו לסהדי כתבי. רבא אמר אפילו כניף אייתי להו לא כתבי עד דאמר להו הוו עלי דייני. מר בר רב אשי אמר לעולם לא כתבי עד דקבעי דוכתא ושלחי ומזמני ליה וקי"ל דליית הלכתא ז) כמר בר רב אשי בהא. מטלטלי אע"ג דהודה אי אמר להו כתובו כותבין ואם לאו אין כותבין והלכתא מקרקעי כותבין אע"ג דלא אמר כתובו אלא הודה לו בלבד. מטלטלי ואיתנהו בעינייהו מאי (רבינא) [רב אשי] אמר כיון דמחסרי גוביינא לא. וקי"ל כרב אשי דרבינא לגבי דרב אשי תלמיד הוא: **ההוא** אודיתא דלא כתיב בה אמר לן כתובו וחתומו והבו ליה אביי ורבא דאמרי תרוייהו דריש לקיש דאמר בפרק מי שמת ובפ' האשה שנתאלמנה חזקה אין העדים חותמין על השטר אא"כ נעשה גדול המקנה. הכא נמי אילו לא אמר להו כתובו לא הוו כתבי. שאלו לספרי דאביי ורבא והוו ידעי

ז) [ע"ש דהא כתוס' כאן ד"ה מר ובשבועות מ"ז ועוד בכ"ל כתבו משום דבינו דבכל הש"ס הלכתא כוותיה לבר ממיפך שבועה ומיזרי ואלוי דע"ש הוא וע"ל וקי"ל דהלכתא כו').

זה בורר פרק שלישי סנהדרין

וכל לישני דבי דינא. כל דבריהם היו כתובין בלשון ב״ד ולא היו חתומין אלא שנים: **ולא הוה כתיב ביה במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי וחד ליתוהי.** דתמלרגין בכתובות (דף כב.) בשלשה שישבו לקיים את השטר ומת אחד מהם: **היינו דריש לקיש.** דאמר [כט.:] חזקה אין ב״ד כותבין שטר אלא כדת וכהלכה והני וודאי תלתא הוו: **לביה דין טוענין.** שבורין שיהו שנים כשרים לדון: **כי דינא.** הכל יודעין שאין שנים קרוים ב״ד: **כי דינא דרבנא אשי.** דאיתיהו ודאי ידעי שאין ב״ד קרויין בשנים: **ואמר לן רבנא אשי.** לכתוב כך דכיון דהוא היה שם מסתמא לא זוה לפחות משלשה לכתוב. והאי דנקט רב אשי לפי שבית דינו היה אלא בימי רבינא ושניהם סידרו גמרא של תלמוד בבלי דתלמדינן התם בהשוכר את הפועלים (ב״מ פו.) רב אשי ורבינא סוף הוראה וביניהו נאמרו דברים הללו והוקבעו בגמרא: **בביה לא אמר כלום.** אינו נאמן לפי שאין בידו ליטלן: **בשדה דבריו קיימין.** דמה לו לשקר אם רוצה נוטלן ונותנן לאותו שהוא מעיד עליו: **אם כמוסר.** אם נראה להם כמוסר דבריו לבניו באמת בלשון נואה: **כמערים.** שהוא מתירא שלא יטלם ובחייו או שלא יחזיקוהו כעשיר להוסיף על יציאותיו: **שביה לו אביו.** ולא אמר להו היכן הם: **בעל החלום.** שר המראה חלומות בגלוי: **כך וכך הם.** מגיד לו כמה יש: **לא מעלין כו'.** **ויכול להוציאם במקומן:** מיכאב היכי **לבניו.** פסק דין במקום שיש מחלוקת ונטו אחרי הרבים: **ולאי.** פלוני: **מדבריהם נזדכה.** משמע שהיה מחלוקת ביניהם ומתוך דבריהם נזדכה: **לשלומי איהו מנתא בהדייהו.** אם טעו השנים וחיינין לשלם מניחם פליגי הנך רבנן בדיין השלישי אם ישלם חלקו עמהם: **מאן דאמר ולאי.** כתבינן ולא כתבינן פלוגתייהו דקסבר כולם שוין ואף השלישי ישלם עמהם דאי לא הוה איהו בהדייהו בתרי לא הוה מיפסיק דינא: **לשלומי איהו.** לבעל הדין חלקו של דיין שלישי: **למאן דאמר פלוני ופלוני מזכין כו' לא משלמי.** דלהכי כתבינן פלוגתא בהדיא לאוזויי דבתרי נגמר דינא ולא קיבלו עלייהו כולי דינא: **הם קיימי.** דהא לא קתני מתני׳ שיוציאום לאחר שנמעו דבריהם: **עד שיראו שניהם כאחת.** את העדות. ולקמן יליף טעמא: **אין עדותן מתקיימת בב״ד.** לפסוק הדין על פיהם: **עד שיעידו שניהם כאחת.** ומתמא היא ולא ר׳ יהושע בן קרחה קאמר לה: **לימא דלא כר׳ נתן.** דהא מתני׳ קתני דלעיילינהו לסהדי משום דמתחילה כשנדקום שמעו דבריו של זה בלא זה: **ור׳ נחמיה היא.** דאמר בשעת משא ומתן הוו מפקי להו לבעלי דינים: **כמאי קמיפלגי.** ת״ק ור׳ יהושע(ה): **אמנה דקא מסהיד האי כו'.** זה אומר בפני הלוהו מנה וזה אומר בפני הלוהו מנה זה לא ראה של זה ונמצא שאין כאן עדות שלם במנה אחד: **ואידך.** מ״מ תרוייהו מסהדי דמנה קא רשי ביה: **והוא עד.** והאי קרא בשני עדים משמעי לגבי קרבן שבועת העדות דאילו השביע עד אחד ע״ו ולא העידו פטור: **דתניא ממשמע שנאמר כו'.** עד אחד משמע: **ואפקיה רחמנא בלשון חד.** דכתיב והוא עד: **לשבועה אחי.** עד אחד אינו מחייבו ממון אלא שבועה הלכך כשהעיד זה יחידי וזה יחידי לא שייכא תורת ממון בעדותן ולא מצרפינן להו דהא לאו לחייביה ממונא אתו: **ודילמא** רבנן דבי רב אשי כשמואל ס״ל. כשמואל קי״ל כדפיר׳ בריש מכילתין (דף ג:(ט)) וה״פ כשמואל בעלמא ס״ל בחודיתא שכתבו בהודאה בשנים אלא קנין ובזה אין הלכה כמותו כדאמר לעיל הודה בפני שנים קנו מידו כותבין ואם לאו אין כותבין: **כל שאין בידו.** ליכא למימר להמניה במיגו דאי בעי שתיק דאין זה מיגו דאי שתיק מנחי התם ולא יכא ליד פלוני: **ואם** כמוסר דבריו קיימין. אין שייך כאן שלא להשביע את בניו: **משום** דמחזי כשיקרא. ומשום לא תלך רכיל אין כאן: בעדות

וכל לישני דבי דינא ולא הוה כתב בה במותב תלתא הוינא וחד ליתוהי סבר רבינא למימר היינו דריש לקיש א״ל רב נתן בר אמי הכי אמרינן משמיה דרבא [א]כל כי האי גוונא [ב]חיישינן לב״ד טועין אמר רב נחמן בר יצחק אי כתב בה בי דינא תו לא צריך ודילמא בית דין חצוף הוא [ג]דאמר שמואל שנים שדנו דיניהן דין אלא שנקראו ב״ד חצוף דכתב ביה בי דינא דרבנא אשי ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו [ד]דכתיב בו [ה](ואמרנא ליה לרבנא אשי) ואמר לן רבנא אשי [ו]ת״ר [ז]אמר להן אחד אני ראיתי אביכם שהטמין מעות בשידה תיבה ומגדל ואמר של פלוני הן של מעשר שני הן בבית לא אמר כלום בשדה דבריו קיימין בכלו של דבר כל שבידו ליטלן דבריו קיימין אין בידו ליטלן לא אמר כלום [ח]הרי שראו את אביהן שהטמין מעות בשידה תיבה ומגדל ואמר של פלוני הן של מעשר שני הן אם כמוסר דבריו קיימין אם כמערים לא אמר כלום [ט]הרי שהיה מצטער על מעות שהניח לו אביו ובא בעל החלום ואמר לו כך וכך הן במקום פלוני הן של מעשר שני הן זה היה מעשה [י]ואמרו [יא]דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין: שנים אומרים זכאי כו׳: מיכתב היכי כתבי ר׳ יוחנן אמר זכאי ריש לקיש אמר פלוני ופלוני מזכין [יב](ופלוני ופלוני מחייבין) רבי [יג](אליעזר) אמר מדבריהן נזדכה פלוני מאי בינייהו איכא בינייהו לשלומי איהו מנתא בהדייהו דלמאן דאמר זכאי משלם ולמאן דאמר פלוני ופלוני מזכין ופלוני ופלוני מחייבין לא משלם ולמ״ד זכאי משלם לימא להו אי לדידי צייתיתון אתון נמי לא שלמיתון אלא איכא בינייהו לשלומי אינהו מנתא דידיה למ״ד זכאי משלמי למ״ד פלוני ופלוני מזכין ופלוני ופלוני מחייבין [יד]לא משלמי ולמאן דאמר זכאי משלמי ולימרו ליה אי לאו את בהדן לא הוה סליק דינא מידי אלא איכא בינייהו משום [טו]לא תלך רכיל בעמך רבי יוחנן אמר זכאי משום לא תלך רכיל ריש לקיש אמר פלוני ופלוני מזכין [טז](ופלוני פלוני מחייבין משום דמיחזי כשיקרא ור׳ אלעזר אית ליה דמר ואית ליה דמר הלכך [יז]כתבי הכי מדבריהם נזדכה פלוני: גמרו את הדבר היו מכניסין כו׳: למאן אילימא לבעלי דינין התם קיימי אלא לעדים כמאן דלא כרבי נתן דתניא [יח]לעולם אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהן כאחד רבי יהושע בן קרחה אומר [יט]אפילו בזה אחר זה ואין עדותן מתקיימת בבית דין עד שיעידו שניהן כאחד רבי נתן אומר [כ]שומעין דבריו של זה היום וכשיבא חבירו למחר שומעין את דבריו לא לעולם לבעלי דינין ורבי נחמיה היא דתניא רבי נחמיה אומר [כא]כך היה מנהגן של נקיי הדעת שבירושלים מכניסין לבעלי דינין ושומעין דבריהן ומכניסין את העדים ושומעין דבריהם ומוציאין אותן לחוץ ונושאין ונותנין בדבר [כב](גמרו את הדבר מכניסין אותן כו׳) והתניא גמרו את הדבר מכניסין את העדים ההיא דלא כרבי נתן גופא לעולם אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד רבי יהושע בן קרחה אומר אפילו בזה אחר זה במאי קמיפלגי איבעיית אימא [כג]קרא ואיבעיית אימא סברא איבעיית אימא סברא אמנה דקא מסהיד האי לא קא מסהיד האי ומנה דקא מסהיד האי לא קמסהיד האי ואידך אמנה בעלמא תרוייהו קמסהדי ואיבעיית אימא קרא דכתיב [2]והוא עד או ראה או ידע [כד]ותניא ממשמע שנאמר [3]לא יקום עד איני יודע שהוא אחד מה תלמוד לומר אחד זה בנה אב כל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרט לך הכתוב אחד ואפקיה רחמנא בלשון חד למימר עד דחזו תרוייהו כחד ואידך והוא עד או ראה או ידע מ״מ: ואין עדותן מתקיימת בב״ד עד שיעידו שניהן כאחד ר׳ נתן אומר שומעין דבריו של זה היום וכשיבא חבירו למחר שומעין דבריו. במאי קמיפלגי איבעיית אימא סברא איבעיית אימא קרא אב״א סברא מר סבר עד אחד [כה]כי אתי לשבועה אתי לממונא לא אתי ואידך אטו כי אתו בהדי הדדי בחד פומא קא מסהדי אלא מצרפינן להו הכא נמי ליצרפינהו ואיבעיית אימא קרא [2]אם לא יגיד ונשא עונו ודכולי

ודכולי

הא כי אם נמצא שטעו וחייבין לשלם לדברי ר׳ יוחנן משלם גם הוא עמהן. לריש לקיש כו׳. ואסיק׳ לר׳ יוחנן משום לא תלך רכיל כלומר שלא יבא הבעל דין לשמור איבה לזה המחייב. ריש לקיש סבר אם לא תפרש המחייב אלא סתם מתראה כי כולן מזכין וזהו שקר ר׳ אלעזר חייש משום לא תלך רכיל ומשום מדבר שקר תרחק הלכך כותב מדבריהן נזדכה פלוני. ירושלמי כיצד דנין הדיינין יושבין והנידונין עומדין והתובע פותח דבריו שנאמר מי בעל דברים יגש אליהם. ר׳ יוחנן בשם ר׳ ינאי התובע תובע והנתבע משיב. והדיין מכריע. א״ר סימון וצריך לשנות טענותיהן שנאמר ויאמר המלך זאת אומרת זה בני החי ובנך המת וזאת אומרת וגו׳ רב הונא מיקל בדיינא דאמר מקבלין עליכון חד כבי תרי אלא ימרון אינון דבר הוה ידע זכו לבר נש ולא הוה ידע ליה הוה פתח ליה על שם פתח פיך לאלם. סוגיא דשמעתא הרי למדנו שהאשה לא דנה ולא מעידה וצריכין העדים והדיינין שלא יהו קרובין זה לזה ולא קרובין לנידונין וכן צריכין בי עדים על כל סימן וסימן. וכן בי עדים על כל חתימה וחתימה מעדי השטר (וכל) [וכן] בי עדים על כל שנה ושנה בשני חזוקה. אדם ששלחו ב״ד אחריו ג׳ פעמים ולא בא ר׳ יהושע אומר מקבלין עדים שלא בפני בעל דין ועבדין ליה פסק דין כהדא כהנא דמך ושבק ירתי לר׳ יאשיה וקבילי ר׳ אלעזר סהדי בלא אפוי וזכי לר׳ יאשיה ולא עוד אלא דשבק ספרין וכתב ר׳ אלעזר לירתו ספרין שוכתה בהן ארץ ישראל אין מוציאין אותן חוצה לארץ. גמרו את הדין מכניסין אותן גדול שבדיינין אומר איש פלוני אתה זכאי. למי מכניסין ואסיק׳ לבעלי הדין. כדתניא אמר ר׳ נחמיה כך היה מנהג אנשי ירושלים מכניסין בעלי הדין ושומעין דבריהן ומוציאין אותן לחוץ ונושאין ונותנין בדין. גמרו הדין. מכניסין בעלי הדין. גדול שבדיינין אומר איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב. ואקשינן והא תניא גמרו הדין מכניסין את העדים ושנינן ההיא דלא כר׳ נתן דאמר שומעין דבריו של זה היום וכשיבא חבירו למחר שומעין דבריו דתניא אין עדותן מצטרפת עד שיראו שניהם כאחד. ר׳ יהושע בן קרחה אומר אפילו בזה אחר זה ואין עדותן מתקיימת בב״ד עד שיעידו שניהן כאחד אתאן לת״ק ר׳ נתן אומר שומעין דבריו של זה היום ולכשיבא חבירו למחר שומעין דבריו כמאי פליגי איבעיית אימא סברא איבעיית אימא קרא. איבעיית אימא סברא חנא קמא סבר אי מסהיד האי דחזא דאוזיף פלוני מנה מפלוני בחד בניסן ואידך מסהיד בתרי בניסן אשתכח דאמנה דמסהיד האי לא מסהיד האי. ור׳ יהושע בן קרחה סבר תרוייהו מסהדי דהאי דאוזיף מינאי מנה. קרא דכתיב

מסורת הש״ס

א) [כתובות כא. וש״נ], ב) [עיין ג. ה: לקמן פז: כתובות כב., ג) רש״ל מ״ז], ד) [תוספתא מ״ש פ״כ], ה) [תוספתא מ״ש פ״ה ע״ס], ו) הוריות יג: [ניטין נג.], ז) [צ״ל ופלוני מחייב], ח) [צ״ל אלעזר], ט) [מ״מ. ופלוני מחייב], י) [ניטין נג.:] [כתובות כו: ב״ב נב. קצה. [תוספתא פ״ה], כ) [צ״ל מ״ז], ל) [נכתוב ד: וש״נ], מ) [שוטה ב: לא.:], נ) [יעלוס. רש״ס], ס) [נגמ״ ממקומן], ע) ולא העיד כל״ל [רש״ל ועי׳ רש״ס], פ) [ד״ה לרבנא],

תורה אור השלם

1. לא תלך רכיל בעמיך לא תעמד על דם רעך אני יי׳: ויקרא יט טז
2. וְנֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: ויקרא ה א
3. לא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכֹל עָוֹן וּלְכֹל חֵטְא בְּכָל חֵטְא אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם דָּבָר: דברים יט טו

גליון הש״ס

גמ׳ ואמרו דברי חלומות. עי׳ תוספות תענ״ך מ״כ סי׳ קכח: שם כי אתי לשבועה אתי. ע׳ טורי אבן פ״ג דר״ה כב ע״ב ד״ה ומכניסי׳:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה במאי וכו׳ ור׳ יהושע ב״ק הס״ד:

מוסף רש״י

בית דין הצוף. שענרו על תקנת חכמים (לעיל ג.). עד שיראו שניהם כאחד. את העדות לאפוקי אחד אומר בפני הלוהו ואחד אומר בפני הודה לו עליו (כתובות כו:). אפילו בזה אחר זה. אחד אומר כיוס לאמון לזה פלוני מפלוני מנה ואחד אומר כיוס שני לאיתיו גם אני שלוה ממנו. דמכל מקום אמנה קא מסהדי, ות״ק סבר אמנה דקא מסהיד האי לא קא מסהיד האי, וה״ל לגבי מנה אחי עדות (רשב״ם ב״ב לב.). ואין עדותן מתקיימת. להתקבל כב״ד ואפילו לאו שניהם כאחד, ופלוגתא אחריתי היא ולא ר׳ יהושע בן קרחה קאמר לה (כתובות כו:). עד שיעידו שניהם כאחד. בפני ב״ד (רשב״ם ב״ב לב.). ממשמע שנאמר לא יקום עד. ולא נאמר עדים, איני יודע לאחד קאמר, אלא מדאמטרך למיכתב אחד, שמע מינה דעד שנים משמע, ואיתו אלא לשון עדות ופסק עדות שנים (שוטה ב:).

עין משפט נר מצוה

פו א ב מיי׳ פ״ז מהל׳ טוען ונטען הלכה ד׳ סמג עשין לה טוש״ע ח״מ סי׳ לט סעיף יב:
פז ג מיי׳ פ״א מהל׳ זמיה הלכה ו (ומיי׳ פ״ו מהלכות מעשר) סמג עשין עב טוש״ע ח״מ סי׳ רנה סעיף ח:
פח ד מיי׳ שם הלכה ה טוש״ע שם סעיף ז (וכרב אלפס עוד נב״ב דף רמ.):
פט ה מיי׳ שם הלכה ז (ופ״ו מהל׳ מעשר שני הל״ו) טוש״ע שם סעי׳ ט:
צ ו טוש״ע ח״מ סי׳ כה סעיף ג בהג״ה ועיין בטור:
צא ז מיי׳ פכ״ב מהל׳ סנהדרין הלכה ח סמג עשין לח טוש״ע ח״מ סי׳ יט סעיף ב:
צב ח מיי׳ פ״ד מהל׳ עדות הלכה ב סמג עשין קיח טוש״ע ח״מ סי׳ ל סעיף ו:
צג ט מיי׳ שם הלכה ד טוש״ע שם סעיף ע:
צד י מיי׳ פכ״ב מהל׳ סנהדרין הלכה ט סמג עשין לז טוש״ע ח״מ סי׳ יט סעיף ח:

רבינו חננאל

דכל אודיתא צריך למימר להו לסהדי כתובו ההוא אודיתא דהוה כתיבה דזוכרן תקנמי וכל לישני דבי דינא ולא הוה כתיב במותב תלתא כו׳ ואסיק׳ כל כי האי גוונא חיישינן לב״ד טועין ואי כתיב בה אמר לן פלוני או אמרנו לפלוני דברים מוכיחין כי ג׳ היו לא חיישינן לב״ד טועין. אמר אחד ראיתי אביכם שהטמין מעו׳ בשידה תיבה ומגדל ואמר של פלוני הן של מעשר שני הן בבית לא אמר כלום בשדה דבריו קיימין. כללו של דבר כל שבידו ליטלן כגון השדה שאלו רצה ליטלם היה יכול ליטלן דבריו קיימין כל שאין בידו ליטלן לא אמר כלום. ירושלמי ר׳ אסי בשם ר׳ יוחנן אם היה מתכוין למסור להן עדות עדותן קיימת. הרי שראו אביהן שהטמין מעות בשידה תיבה ומגדל. אמר של פלוני הן של מעשר שני הן אם כמוסר דבריו א״ל חייבין ליתנן למי שאמר אביהן. כי של פלוני הן. ואם כמערים הרי הן שלהן וכן הלכה. הרי שהיה מצטער על מעות מעשר שני שהניח לו אביו. בא בעל החלום וא״ל כך וכך הן ובמקום פלוני הן. זה היה מעשה ואמרו דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין: **מתני׳** היו מכניסין את השני ובודקין אותו נמצאו בדבריהן מכוונים נושאין ונותנין בדבר. שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי כיצד כותבין ר׳ יוחנן אמר יצא פלוני זכאי ריש לקיש אמר פלוני ופלוני מזכין ופלוני ופלוני מחייבין ר׳ אלעזר אומר סתם כותב מדבריהן נזדכה פלוני. ואמרינן [מאי] ביניהו ואתו למימר איכא בינייהו